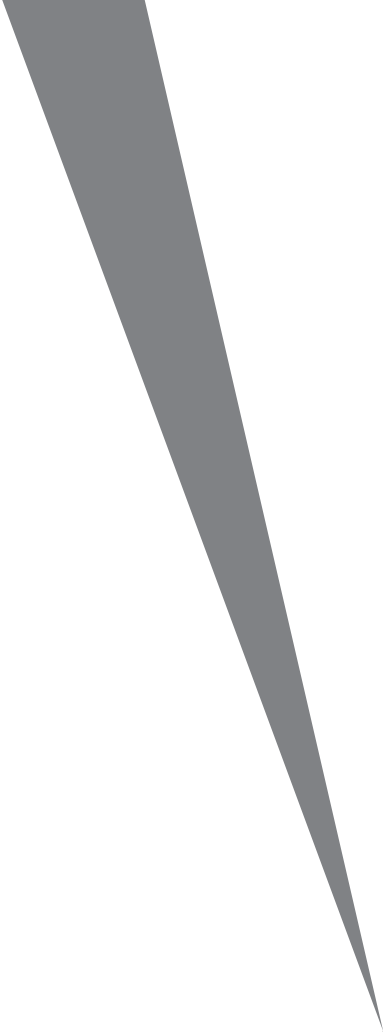

Baki Topal

Snijden in de stilte

*Wat grenzen
en systemen
over ons
vertellen*

Lannoo
Campus

Vooraf

Dit boek is een persoonlijke reflectie,
geschreven vanuit ervaring, observatie en betrokkenheid.

Het vertrekt vanuit vragen over mens-zijn in een wereld
van systemen die vormgeven, begrenzen en uitdagen, en zoomt in
op de geneeskunde als een concrete en confronterende context.

Het is geen aanklacht tegen individuen,
maar een analyse van structuren.

De beelden en bewoordingen zijn bewust scherp,
niet om te polariseren, maar om zichtbaar te maken
wat vaak onuitgesproken blijft.

De medische wereld verdient bewondering, geen blindheid.
Tussen ideaal en praktijk gaapt soms een kloof. Dit boek probeert
die kloof niet te dichten, maar te benoemen. Uit respect voor
het vak en uit engagement voor wie nog onderweg is.

In dit boek zijn de namen van personen gefingeerd
om hun privacy te beschermen. Herkenbare details zijn waar nodig
aangepast, zonder afbreuk te doen aan de essentie van hun ervaring.

Familieleden worden bewust niet bij naam genoemd,
uit respect voor hun persoonlijke ruimte. Niet de naam, maar
de betekenis van hun aanwezigheid staat centraal.

Zoals elke herinnering is ook wat hier verteld wordt
gevormd door tijd en perspectief, en draagt het de waarheid
zoals ik die heb beleefd.

Dit boek draag ik op aan

de patiënten die mij leerden luisteren – jullie blik en moed
blijven nazinderen.

de studenten die hun weg zoeken in een wereld die nog vorm
moet krijgen – blijf vragen stellen.

de artsen, verpleegkundigen en zorgverleners die blijven geven,
ook als het veel vraagt – jullie maken elke dag opnieuw het verschil.

wie onderwijst, onderzoekt of beleid probeert te maken
dat klopt – hou vol.

ieder die mee wil kijken, mee wil voelen en gelooft dat zorg
ieters zaak is – jullie betrokkenheid maakt het verschil.

mijn ouders en familie, die mij de kracht gaven om door te zetten,
en de waarden om nooit te vergeten waar ik vandaan kom.

mijn partner, die bleef geloven en aanmoedigen – ook op
momenten van turbulentie.

ons dochttertje, wier open blik mij telkens herinnert
aan waar het naartoe kan, en moet.

en allen die zichtbaar of stil meebouwden aan dit boek – jullie
aanwezigheid maakte het mogelijk.

Dit boek is geschreven met respect en met hoop.

Omdat leven mensenwerk blijft.

Omdat het beter kan.

En omdat jullie ertoe doen.

Inhoud

DEEL 1

De klim

11

- I. DNA 13
- II. Zwart Goud 21
- III. De buurman 29
- IV. Ali 35
- V. De leerkracht 45
- VI. Drek 53
- VII. Slangetjes 63
- VIII. De Eburoon 71
- IX. De droom 77
- X. De lindeboom 85

DEEL 2

De top

93

- XI. Angst 95
- XII. Keerpunt 103
- XIII. Keuzes 111

xiv. Doorbraak	123
xv. Onderzoek	131
xvi. Context	135
xvii. Illusie	143
xviii. Competitie	151
xix. Tijd	159
xx. Het duifje	165
xxi. Hartenlepel	173

DEEL 3

Het uitzicht

183

xxii. Zigana	185
--------------	-----

DEEL 1

De klim

Je valt, maar je staat op zonder aarzelen.

I.

DNA

Op de eerste dag van je bestaan betreed je een wereld die je volkomen vreemd is. Je instinct stuwt je het leven in. Omhuld door niets dan het hoogstnoodzakelijke, het meest essentiële, schreeuw je je eerste adem het licht in. Op dat ogenblik verwelkomt de wereld je – gewild of ongewild – en je aanvaardt dat, met evenveel bereidheid als weerstand. Eén ding staat vast: met tegenzin verlaat je de warmte van je vertrouwde nest en plons je neer in de stevige handen van een volslagen vreemde. Een nieuw leven tegemoet, vol onzekerheden. Glibberig, maar toch grijpbaar.

Welke versie van jezelf je in dit leven zult opnemen, wordt bepaald door het subtiële spel tussen je unieke DNA en de onvoorspelbare grillen van externe factoren. Of je nu gelooft in een hogere metafysische realiteit of in subjectief idealisme, de essentie blijft dezelfde: menselijkheid en zelfdeterminatie vormen van meet af aan het fundament van je toekomstige ik. Ook in de medische wereld, waar juist die menselijkheid langzaam uitdooft onder de sluipende glans van technologie en efficiëntie.

Voor wie er een professionele stem in wil hebben, is de medische wereld een gesloten bastion. Lichtjaren ver, ondanks haar nobele doelstellingen. Zeker voor wie van ver komt: de ‘andere’. De witte muur is er altijd. Onzichtbaar voor wie erachter leeft. Onmiskenbaar voor wie ervoor staat. Met barrières die als onbestaand worden voorgesteld. Inzet en wilskracht gelden er als universele sleutels, maar niets is minder waar.

Wat doorgaat voor gelijkheid is vaak slechts decor. Wat vanzelfsprekend lijkt, is het resultaat van eeuwenlange ordening die zelden ter discussie staat.

Vandaag markeert niet alleen het begin van mijn bestaan, maar ook de eerste stap in een onafgebroken proces van groei. Niet afkomst of toeval bepaalt de richting, maar de innerlijke drang om vooruit te gaan. De veerkracht om na elke val weer recht te staan, telkens helderder, telkens scherper dan voorheen. Het gaat niet alleen om barrières trotseren, maar om er inzicht en richting uit te distilleren. In de ruwe wereld waarin ik geboren ben, is overleven meer dan blijven bestaan. Het is een dynamisch vermogen dat zich blijft ontwikkelen. Niet uit noodzaak, maar uit de overtuiging dat vooruitgang in onszelf begint en gestuurd wordt door persoonlijke nabijheid. Door menselijkheid. Een menselijkheid die verlangt naar haar volle terugkeer, zelfs in de medische wereld.

Op een oude stromatras in een van de weinige kleine kamers van de ouderlijke dorpswoning, vervoeg ik als tiende kind ons gezin. Een gezin dat nauw verweven leeft met de natuur in de ruige bergen. Jawel, het tiende kind. De vraag naar de beweegreden voor dit natuurlijk getal is irrelevant. Een feit is een feit en behoeft geen verklaring of invraagstelling. Toch helpt enige toelichting om de context beter te begrijpen. Familie staat centraal in het leven. Traditionele waarden worden van generatie op generatie doorgegeven. De gemeenschap waarin ik mijn eerste zuurstofinadem, wordt gevormd door slechts enkele grote families, waaronder ook die van mijn grootouders. Meerdere generaties leven onder één dak en iedereen is betrokken bij huishoudelijke en agrarische taken. Om te overleven is een hechte samenleving essentieel. Een samenleving die gedomineerd wordt door pragmatiek met sterke culturele en geloofsnormen. Toch betekent geboren worden in een wereld van tradities niet dat mijn pad al vastligt. De kiem van vooruitgang ligt niet in tradities, maar in de aangeboren drang om te groeien, om uitdagingen te overwinnen en een eigen weg te vinden,

los van wat voorbestemd lijkt. Mijn pad is nog ongetekend maar de eerste stappen zetten zich instinctief. Van een wereld van dorpse eenvoud naar een horizon vol kennis en verantwoordelijkheid. Een pad waarop mijn fundament meer vorm krijgt en verstevigt naarmate ik groei. Elke vooruitgang vergt een bewuste inspanning. Een inspanning die voortkomt uit innerlijke kracht en zich vertaalt in vooruitgang, gericht of spontaan, maar altijd wel vooruit.

Groei is geen vanzelfsprekendheid, zeker niet in een wereld die je steeds als een van de 'anderen' ziet – zelfs in de gezondheidszorg. Het is een voortdurende strijd, een balans tussen vallen en opstaan, waar veerkracht en doorzettingsvermogen geen keuzes zijn, maar een noodzaak. In deze fase van mijn leven worden de fundamenteën gelegd voor een ontwikkeling die ik later zal begrijpen als de basis voor vooruitgang. Met innerlijke kracht als fundament, gevoed door nieuwsgierigheid, volharding en de honger om te leren van zowel succes als falen. Maar daar ben ik nog niet. Eerst komt de reis. Eerst komt het leven zelf.

In het onherbergzame bergdorpje ten zuidoosten van de Zwarte Zee geldt de wet van de natuur: een groot gezin levert werkkraft én is de enige zekerheid voor de toekomst. Persoonlijke relaties zijn gebaseerd op strikte hiërarchie en wederzijds respect. Kinderen gehoorzamen hun ouders en behandelen hen met eerbied. We worden collectief opgevoed, door ouders, grootouders, ooms, tantes, oudere broers en zussen, schoonbroers en schoonzussen. Discipline zal ervoor zorgen dat je je verantwoordelijkheden begrijpt en, als de tijd rijp is, bijdraagt aan het overleven van de familie. Liefde zul je distilleren uit de warme maaltijden of de nieuwe kleding die je krijgt. Een kus of een knuffel is overbodig en maakt je zwak. In een samenleving waarin persoonlijke verlangens en behoeften ondergeschikt zijn aan het overleven of het voortbestaan van de familie, heeft niemand nood aan zwakheid of overbodige luxe. Het eerste speelgoed dat je zult zien, is het vuurwapen dat je oom geërfd heeft van zijn grootvader – het symbool voor verantwoordelijkheid, bescherming en eer. Een waardevol erfstuk

met grote emotionele en historische betekenis binnen de familie. Het is ondenkbaar dat mannen met status dit erfstuk overdag niet aan de broekriem zouden dragen, of tijdens de nacht de aanwezigheid ervan zouden missen onder het hoofdkussen. Onmogelijk voor een jong kind om niet gefascineerd te verlangen naar speelgoed met een uitstraling van dit kaliber. Voor de meer dappere mannen, jong en oud, het middel om recht te doen geschieden of de eer van de familie te redden. Desnoods met een kogel vanop korte afstand, centraal in het voorhoofd of recht in het hart van zij die het verdienen.

De plaatselijke *ebe*, een buurvrouw met ruime ervaring in de vroedkunde, snijdt met een proper keukenmesje de navelstreng door. Zo proper en steriel als dat kan zijn na een korte kookbeurt in heet water. Mijn navelstreng, de bron van mijn leven, die mij maandenlang met mijn lieve, zorgdragende moeder, *anam*, verbonden heeft gehouden. Het doorbreken van deze fysieke levensband geeft me de vrijheid die een einde maakt aan mijn zorgeloos foetaal bestaan. De emotionele band met *anam* wordt er daarom niet minder sterk om. De ervaren vroedvrouw bindt met een stukje katoenen draad de rest van de streng zo kort mogelijk op mijn huid af en wikkelt me snel in een doekje op kamertemperatuur. Vervolgens ontfermt ze zich opnieuw over het welzijn van mijn moeder.

Anam is een sterke vrouw. Samen met haar eerste schoondochter, mijn oudste schoonzus, zorgt zij voor de kinderen, het huishouden en de broodwinning. Voor alles eigenlijk. Anam weet dat ze snel weer op de been moet zijn als we met zijn allen de winter door willen zonder al te veel honger te lijden. Uiterlijk morgen moet en zal ze terug aan de slag gaan. Het is begin mei en weldra zal heel de oogst moeten worden geplukt en opgeslagen. Tijdens deze maand is hier iedereen bezig met de voorbereidingen van de komende barre winter. Op de akkers aan de voet van de bergheuvelds zijn jong en oud volop aan het spitten, ploegen en plukken.

Mijn papa, *babam*, is mijlenver weg van ons. Hij draagt zijn deel bij door zwart goud op te graven uit de ondergrondse koolmijnen van

Heusden, in Vlaanderen, ergens in het noorden van Europa. Zwart goud: dat is de reden waarom babam heel zijn gezin hier heeft achtergelaten. Om te bouwen aan een betere toekomst voor ons allemaal. Jaarlijks brengt hij een bezoek aan zijn gezin, met een bescheiden som geld die zijn gezin moet helpen om de rest van het jaar door te kunnen. Gedurende de rest van het jaar is alleen contact mogelijk via het versturen van een handgeschreven brief met de luchtpost of, in hoogdringende gevallen – wat bij mijn weten nog nooit nodig was – via een kort telegram. In het jaar 1965 is mondelinge communicatie over die afstand onmogelijk. Laat staan visuele. Zelfs het lezen van de brieven is voor anam en voor de meeste dorpelingen een onbegonnen opdracht. Daarvoor moeten ze de leeskunst van hun kinderen inroepen, en hopen dat zijzelf ooit de tijd en de mogelijkheid vinden om het ook onder de knie te krijgen.

Verse moedermelk vormt de enige bron van mijn energie. Een intieme connectie die onze moeder-kindband nog meer versterkt. Tijd verstrijkt, en beetje bij beetje begin ik ook ingrediënten te proeven die afkomstig zijn uit de eigen oogst, van de akkers aan de voet van ons houten dorpshuisje. Op enkele meters afstand van onze bescheiden habitat staat de kweeperboom in volle bloei. Het is aan de voet van deze vruchtbare boom dat de rest van mijn afgefallen navelstreng met veel zorg begraven wordt. Er is even getwijfeld tussen deze boom en de eeuwenoude grote treurwilg. Uiteindelijk hebben liefde en onsterfelijkheid het gehaald van veerkracht en overleving, wat dat ook moge betekenen. Alleszins is mijn DNA intussen volledig opgenomen in de vezels van die boom en al duidelijk zichtbaar aan de fruitspruiten. Weliswaar moeten deze nog een lange weg afleggen vooraleer de gehoopte voorspoed voor ons gezin kan worden omgeroepen.

Wat de dagelijkse pot schaft, wordt bepaald door het klimaat en de daarmee gepaard gaande vruchtbaarheid van de vier seizoenen. Dag in, dag uit. Meer dan genoeg gezonde variatie. Verse boontjes, verse maïs, melk en zelfbereide kaas vormen de luxe-ingrediënten van onze rijkelijk gevulde *sofra*. Het droge maïsbrood, uit ons eigen maïsveld – heerlijk als

het van de met hout verhitte driepotige gietijzeren plaat van boven het vuur wordt gehaald – is meer dan voedzaam genoeg om niet kieskeurig te doen. Hout, afkomstig van de bomen die door mijn schoonzus met een bijl zijn omgehakt. De eventuele steenharde broodresten van de voorbije dagen worden gesopt in wat koud water, om tijdens het knabbelen scheurtjes in het tandvlees en gehemelte te voorkomen. Alles wordt tot op de laatste kruimel benut, en wat, om welke reden dan ook, onbruikbaar wordt, wordt gerecycleerd tot nuttige energiebron.

Zelfs onze uitwerpselen worden verzameld. Ze zijn kostbaar. Ter hoogte van een talud boven aan de akkers, doorheen een gat in de houten vloer, aan een verre uithoek – ook toilet genaamd – van ons dorpshuisje. In hurkzit, na de defecatie, verzorg je de anale hygiëne met het bekertje koud water dat de restanten vlot afspoelt, doorheen hetzelfde gat. Afhankelijk van de buitentemperatuur bezorgt datzelfde water je een verfrissende dan wel bevriezende sensatie. Bij gebrek aan water bieden de bladeren van de grote beukenbomen een bruikbaar alternatief. Je kunt er zo aan, doorheen een van de vele gaten in een van de vier wanden van het houten toilethokje. Een simpele maar ingenieuze uitvinding van de dorpelingen. Zo kan de drek zonder veel moeite of gesleur op een eenvoudige manier gebruikt worden als voedzame mest voor de akkerbouw. Mest, ook afkomstig van het vee dat enkele koeien en kalfjes telt, is uiterst waardevol en houdt ons in leven. Daarom verdienen deze dieren meer dan voldoende zorg en aandacht. De koeien en kalveren leven samen met ons onder hetzelfde houten dak, op een verdieping onder ons, op de begane grond die doorloopt naar de akkers. Zo hebben ze alle vrijheid te kiezen wanneer en waar ze wensen te vertoeven – buiten in de frisse lucht of binnen, beschut tegen de barre winter. In ruil voor verse melk, boter en andere voedingsmiddelen die essentieel zijn voor ons voortbestaan.

Het is lente. De eerste winter is overleefd en de voorbereidingen voor de volgende staan al voor de deur. De koeien en kalveren moeten gedreven worden naar de uitgestrekte, grasrijke bergweide waar ze het voedzame verse groen kunnen benutten – om ons te kunnen voorzien van het

levensbelangrijke melk en mest. Mijn schoonzus is de uitverkorene voor deze zestal uren durende tocht naar de heuveltop. Zwanger van haar eerste zoon trommelt ze in de vroege ochtendmist de drie jongste kinderen op – mezelf, mijn broer die een jaar ouder is en mijn zus die vier jaar ouder is. Zo kan mama thuis ongehinderd de goede gang van zaken verzekeren. Mijn schoonzus knoopt het vee aan elkaar als pareltjes aan een katoenen snoer en drijft het voor zich uit. Vanuit de uit wilgentakken gevlochten grote mand op haar rug aanschouwen wij hoe ons dorpshuisje alsmaar kleiner wordt en voelen we hoe de zon alsmaar warmer brandt. Als drie op elkaar geperste puppy's in een rugzak, snakkend naar meer lucht en vrijheid. De kleinste en jongste helemaal bovenop, om niet geplet te worden door het gewicht van de minder kleinen. De bergopwaartse reis is hobbelig en glad. Onderweg probeert mijn schoonzus, met natte voeten in haar rubberen slofjes, doordrenkt met ochtenddauw, de korte rustpauzes zo kort mogelijk te houden, net voldoende om de inhoud van haar laadvermogen te voorzien van de nodige tijd en ruimte voor hun natuurlijke levensbehoeften. Mijn zus onder een van de vele beukenbomen, mijn broer en ik onder een roze rododendron of tussen allerlei varens in patronen van wildgroei. Het vee heel spontaan en onaangekondigd op het pad dat voor ons ligt om doorkruist te worden. Op rubberen slofjes.

Na een vermoeiende klim van enkele kilometers voel ik de zuurstofrijke lucht vloeien in mijn kleine longblaasjes. Mijn hoofd duizelt van de frisheid ervan onder de vroege namiddagzon. Op een hoogte van meer dan tweeduizend meter boven het niveau van onze Zwarte Zee. Met heel veel liefde gedragen door mijn lieve schoonzus.

Als ik kijk naar de zon ver boven mijn hoofd, naar de verte voorbij de verre horizon, voel ik de onmeetbare voldoening van vrijheid. Ook al zijn we met ons drieën nog steeds aan elkaar verstrengeld in de mand op de rug van mijn schoonzus.

Gedurende de volgende uren en dagen blijf ik met veel heimwee terugblikken naar die uren in de mand. Naar dat gevoel van warme samenhang. Meer zelfs, de bevrijding uit de mand voelt aan als een

groot verlies van geborgenheid en vertrouwen. Gelukkig genoeg laat dat moment niet lang op zich wachten. Na enkele dagen worden we weer in de vroege ochtenduren geladen in onze vertrouwde mand en dalen we hetzelfde pad af, via hetzelfde traject, in de tegengestelde richting. Op weg naar huis, ditmaal zonder ons vee en aan een veel sneller tempo.

'Die nacht had hij een droom.

*Uit de borst van de heilige man rees een volle maan op,
die zich neerzette in Osmans eigen borst.*

*Vervolgens ontsprong uit zijn borst een machtige boom,
waarvan de takken zich uitstrekten tot aan de horizon
van de drie werelddelen.*

*Aan zijn wortels ontsprongen vier rivieren — de Tigris,
de Eufraat, de Donau en de Nijl —
die grote steden, legers en volken symboliseerden.*

Aan zijn takken schitterden de zon, de maan en de sterren.'

Uit *Tevârîh-i Âl-i Osman*,
in *Osman'ın Rüyası*,
door Aşıkpaşazade, ca. 1480